

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת צו

אותיות א - ב

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו **שמשון חיים ב"ר**

נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מה"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני ב-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

זו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

לומדים זרע שמשון ורואים ישועות

זרע שמשון המבואר
על חומש ויקרא

הספר שמחולל פלאות. אלפים נושעו בהבטחתו.

ישראל 02-80-80-500 ארה"ב 347-496-5657

פרשת צו

א

וְאָמַר לָהֶן, דַּעוּ שְׂאִין בּוֹ מִמֶּשׁ וְכוּ'.
הוא שְׁמֹשֶׁה אָמַר לְאַהֲרֹן, מָה עָשָׂה
לָךְ הָעַם הַזֶּה? (שמות לב, כא), מוֹטֵב הִיָּה
לָהֶם שְׂיִדּוֹנוֹ שׁוֹגְגִים וְאֵל יִדּוֹנוֹ מְזִידִים,
הֲדָא הוּא דְכְּתִיב (דברים ט, כ) וְכִבְּאֲהֲרֹן
הַתְּאַנְּף ה' וְכוּ' לְהַשְׁמִידוֹ, וְאִין הַשְׁמֵדָה
אֵלָא כְּלוּי בְּנִים וְכוּ', עכ"ל.

מִדְרָשׁ (ויק"ר ז, א), 'צו את אהרן ואת
בניו' (ויקרא ו, ב), זה שאמר
הַפְּתוּב (משלי י, יב) 'שְׂנֵאָה תַעֲרַר מִדְּנִים',
שְׂנֵאָה שְׂנֵתָן אַהֲרֹן בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם,
שְׁבִשְׂמוֹם, הִיא עוֹרְרָה עֲלֵיהֶן דִּינֵי
דִּינִים. אָמַר רַבִּי אֲסִי, מְלַמֵּד שְׁתֵּיהּ
אַהֲרֹן נוֹטֵל קַרְבָּנָם וּפּוֹחֵסוֹ לַפְּגִיחָן,

מאמרם ז"ל
שנאה שנתן
אהרן וכו'
היא עוררה
עליהם דיני
דינים וכו'
מלמד שהיה
אהרן נוטל
קרבנם
ופוחסו
לפניהם וכו'
אין השמדה
אלא כלי
בנים.

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאָר

א

אהרן הגדיל החטא של העגל כשהזכיה שאין בו ממש

וְכוּ'. הוּא מַה שְׁמֹשֶׁה אָמַר לְאַהֲרֹן, מָה
עָשָׂה לָךְ הָעַם הַזֶּה כִּי הִבַּאתְ עֲלֵינוּ חֲטָאָה
גְּדוֹלָה? (שמות לב, כא), כִּי מוֹטֵב הִיָּה לָהֶם -
לַעַם יִשְׂרָאֵל, שְׂיִדּוֹנוֹ - שִׁיחֵיו נִידוֹנִים לַפְּנֵי
הַקַּב"ה כְּשׁוֹגְגִים, וְאֵל יִדּוֹנוֹ כְּמִזִּידִים,
וְאֵילוֹ אַהֲרֹן גֵּרַם שִׁיחֵיו נִידוֹנִים כְּמִזִּידִים,¹
וְלִכְּן אָמַר מִשֶּׁה לַאֲהֲרֹן, שֶׁהוּא הִבִּיא עַל
הָעַם חֲטָאָה גְּדוֹלָה. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב
(דברים ט, כ) וְכִבְּאֲהֲרֹן הַתְּאַנְּף ה' וְכוּ'
לְהַשְׁמִידוֹ² - הַקַּב"ה כַּעַס עַל אַהֲרֹן, עַל מַה
שִׁגְרַם לָהֶם לִהְיוֹת מִזִּידִין, וְאִין הַשְׁמֵדָה
אֵלָא כְּלוּי בְּנִים וְכוּ', שִׁמְחַמַּת שֶׁאַהֲרֹן הַגְּדִיל
אֵת חֲטָאָה הָעֵגֶל, גָּזַר הַקַּב"ה עֲלָיו שִׁימוֹתוֹ
בְּנִיו, עכ"ל³.

דקדוק בדרשה שה'שנאה' שנתן אהרן עוררה דיני דינים
אמרו במדרש (ויק"ר ז, א), על הפסוק
'צו את אהרן ואת בניו' (ויקרא ו, ב), זה
שאמר הפתוב (משלי י, יב) 'שְׂנֵאָה תַעֲרַר מִדְּנִים'¹ -
השנאה מעוררת מריבות. ויש
לפרש את הפסוק כך, שהשנאה שנתן
אהרן בין ישראל לאבניהם שבשמום
במעשה העגל, היא עוררה עליהן דיני
דינים - דינים קשים מן השמים. אמר
רבי אסי, מלמד, שהיה אהרן נוטל
מישראל קרבנם - את הקרבן שהקריבו
לעגל, ופוחסו - מועכו לפגיהן, ואמר
לָהֶן, דַּעוּ - התכוננו בעגל, ותראו שְׂאִין
בו מִמֶּשׁ, ומה לכם להקריב לפניו קרבנות

ציונים ומקורות

על אהרן ועל ישראל. ד. כי אילו לא הודיעם
שאינ בו ממש, היו סבורים שיש בו ממש והיו
שוגגים. (מתנות כהונה). ה. לשון הפסוק,
'וכבאֲהֲרֹן הַתְּאַנְּף ה' מאד להשמידו ואתפיל גם בעד
אהרן כַּעַת הַהוּא'. ו. לשון המדרש, 'צו את
אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה', זה שאמר
הכתוב 'שנאה תעורר מדנים' וגו'. דבר אחר, 'שנאה

א. לשון הפסוק, 'צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת
תורת העולה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל
הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו'.
ב. לשון הפסוק, 'שנאה תעורר מדנים ועל כל פשעים
תכסה אהבה'. ג. נראה שהמדרש מפרש
'מדנים', מלשון דיני דינים. וכיפה תואר השלם (ד"ה)
עוררה) פירש את הלשון 'דיני דינים', שהם שני דינים,

וְהָלָא אֵין בּוֹ מְמֹשׁ, לְמָה אַתָּה בּוֹעֵם עַל עֲמֻד, הֲוֵי 'לְמָה ה' יַחֲרָה אַפְּךָ' (שם), עכ"ל. וְאִם כֵּן, לְפִי דְבַרֵי מֹשֶׁה, הוּא יוֹתֵר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל שְׂאִין בּוֹ מְמֹשׁ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא צְרִיךְ לְמַחֵל לָהֶם בְּשִׁבִיל זֶה. וּלְפִי דְבַרֵי אַהֲרֹן, אֲדַרְבְּא, הוּא יוֹתֵר חָמוּר עוֹזְנִים בְּשִׁבִיל שְׂאִין בּוֹ מְמֹשׁ.

יֵשׁ לְדַקְדָּק, לְמָה אָמַר 'שְׂנֵאָה' שְׂנֵתָן אַהֲרֹן, וְלֹא אָמַר חֲטָא שְׂהַחֲטִיִּאִם אַהֲרֹן, כְּמוֹ שְׂאָמַר הַפְּתוּב (שמות שם) 'כִּי הִבַּאתָ עָלָיו חֲטָאָה גְדֹלָה'.

וְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ (שמו"ר מג, ו) עַל פְּסוּק 'וַיַּחֲל מֹשֶׁה' (שמות שם, יא), אָמַר מֹשֶׁה לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמִּבְאָר

אחר, אבל לא גבור בחלש", הֲוֵי - זה ביאור מה שאמר משה, 'לְמָה ה' יַחֲרָה אַפְּךָ' (שם), עכ"ל^ט. וְאִם כֵּן, נִמְצָא שֶׁלְּפִי דְבַרֵי מֹשֶׁה, הוּא יוֹתֵר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל מֵהָעֵגֶל אֵין בּוֹ מְמֹשׁ וְאֵין רָאוּי לְהַקְבִּי"ה הַתְּקַנְאוֹת בּוֹ, וְמֹשֶׁה רְבִינּוּ הַמְּלִיץ בְּזֶה טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא צְרִיךְ לְמַחֵל לָהֶם בְּשִׁבִיל זֶה.

ואולם לְפִי דְבַרֵי אַהֲרֹן שְׂגַרְם לָהֶם לְהַכִּיר שְׂאִין בּוֹ מְמֹשׁ וְאֵין רָאוּי לְעוֹבְדוֹ, אֲדַרְבְּא, הוּא יוֹתֵר חָמוּר עוֹזְנִים בְּשִׁבִיל שְׂאִין בּוֹ מְמֹשׁ, שֶׁעַל יְדֵי שְׂעוּרָא אַתְּ דַּעַתְם לְהַכִּיר בְּזֶה נַחֲשָׁבוּ כְּמִזִּידִין וְנִעֲנְשׁוּ בְּעוֹנָשׁ חָמוּר יוֹתֵר.

יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּלִשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, לְמָה אָמַר 'שְׂנֵאָה' שְׂנֵתָן אַהֲרֹן, וְלֹא אָמַר חֲטָא שְׂהַחֲטִיִּאִם אַהֲרֹן - שֶׁהַחֲטִיִּאִם שִׁיחֵיו מִזִּידִין, כְּמוֹ שְׂאָמַר הַפְּתוּב (שמות שם) שֶׁנִּקְטָא לְשׁוֹן חֲטָא 'כִּי הִבַּאתָ עָלָיו חֲטָאָה גְדֹלָה'.

סברת אהרן הפוכה מסברת משה בענין חומר חטא העגל ויש לתרץ, בהקדם מה דאיתא בְּמִדְרָשׁ (שמו"ר מג, ו), עַל הַפְּסוּק 'וַיַּחֲל מֹשֶׁה' (שמות שם, יא)^י, אָמַר מֹשֶׁה לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהָיָא הָעֵגֶל שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל, אֵין בּוֹ מְמֹשׁ, וְאִם כֵּן לְמָה אַתָּה בּוֹעֵם עַל עֲמֻד, וְהָיָא אֵינוֹ רָאוּי לְקַנְאוֹת אֲלָא גְבוּר בְּגְבוּר

ציונים ומקורות

דבר אחר ויחל משה, מהו 'למה ה' יחרה אפך בעמך' וכו', ורבי נחמיה אמר, בשעה שעשו ישראל אותו מעשה, עמד לו משה מפיס את האלהים, אמר, רבון העולם, עשו לך סיוע ואתה כועס עליהם, העגל הזה שעשו יהיה מסייעך, אתה מוריד את החמה והוא הלבנה, אתה הכוכבים והוא המזלות, אתה מוריד את הטל והוא משיב רוחות, אתה מוריד גשמים והוא מגדל צמחים, אמר הקדוש ברוך הוא, משה, אף אתה טועה כמותם, והלא אין בו ממש, אמר לו, אם כן, למה אתה כועס על בניך, הוי 'למה ה' יחרה אפך בעמך'. י. כלומר, שלפי טעותם שיש בו ממש, נחשבים כשוגגים בעשייתו ובעבודתו, כיון שלא התכוונו בעגל לעבוד עבודה זרה ממש, אלא שהיה להם למנהיג במקום משה. אבל אחר שהוכיח להם אהרן שאין בו ממש, שוב אין להם הצדקה למה עובדים אותו. ע"פ יפה תואר.

תעורר מדנים, שנאה שנתן אהרן בין ישראל לבין אביהם שבשמים, היא עוררה עליהם דיני דינין. אמר רבי אסי, מלמד שהיה אהרן נוטל קרבנם ופוחטו לפניהם, ואומר להם, דעו שאין בו ממש, הוא שמשאמר לאהרן 'מה עשה לך העם הזה', אמר לו מוטב היה להן שידונו שוגגין ואל ידונו מזידיים, הוא שהקב"ה אמר למשה 'מי אשר חטא לי אמחנו מספרי', הדא הוא דכתיב 'ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו וגו', רבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי, אין לשון השמדה הכתוב כאן, אלא לשון כילוי בנים ובנות, כמה דתימא (עמוס ב, ט) 'ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת'. ז. לשון הפסוק, 'ויחל משה את פני ה' אלהיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכת גדול וקבד חזקה'. ח. כלומר, והקב"ה הוא גבור, נגד העגל שהוא 'חלש', כיון שאין בו ממש. ט. לשון המדרש.

בְּאֶהְרֵן אֵינוֹ רוֹצֵה לֹמֵר אֶלָּא כְּלוּי בְּנִים.

וַיֵּשׁ לֹמֵר, שְׁמִתְחַלֶּה הִיָּה רְאוּי מֹשֶׁה לְהִיּוֹת כְּהֵן וְאֶהְרֵן לְוִי, אֲמַנְם, בְּמֵה שְׁאֲמֵר 'שְׁלַח נָא בְּיַד תְּשַׁלַּח' (שמות ד, יג), חָרָה אַפּוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנִפְּל מִמֶּנּוּ הַכְּהֻנָּה (שמו"ד ג, יז), אֲמַנְם, לֹא נִפְּלָה אֶלָּא מִבְּנָיו שֶׁל מֹשֶׁה, כִּי מֹשֶׁה עֲצָמוֹ הִיָּה כְּהֵן כָּל יְמֵי חַיָּו (זבחים קב, א), שְׁפִינֵן שְׁעֵלָה שׁוֹב לֹא יֵרֵד.

וְזֶהוּ הַשְּׁנֵאָה שְׁנָתָן אֶהְרֵן בֵּין יִשְׂרָאֵל לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁלֹפֵי דְבָרָיו, שְׁיוֹתֵר קָשָׁה לָהֶם בְּשִׁבִיל שְׁהִיָּה דְבַר שְׁאִין בּוֹ מִמֶּשׁ, לֹא הִיָּה לוֹ לַעֲשׂוֹת כֶּךָ, דְּהָא מוּטָב שְׂיִדְוֵנוּ וְכוּ'.

וּמֵה שְׁאֲמָרוּ, אֵין הַשְּׁמֵדָה אֶלָּא כְּלוּי בְּנִים, קָשָׁה, דְּהֵלָּא אַף בְּיִשְׂרָאֵל נֵאֱמַר (דברים ט, כה) 'כִּי אָמַר ה' לְהַשְּׁמִיד אֶתְכֶם', וְשֵׁם רְצָה לֹמֵר, בֵּין הָאֲבוֹת וּבֵין תְּבָנִים, וּמִנֵּין לוֹ שְׁכָאן

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמִּבְאָר

שרצה ה' להשמיד בין האבות ובין הבנים²¹, ומנין לו שְׁכָאן בְּאֶהְרֵן אֵינוֹ רוֹצֵה לֹמֵר אֶלָּא כְּלוּי בְּנִים, ולא שהגזירה היתה להמית גם את אהרן עצמו.

אהרן עצמו היה ראוי לחיות בשכר 'זראך ושמה בלבו' וַיֵּשׁ לֹמֵר, שְׁהֵנָּה מִתְחַלֶּה הִיָּה רְאוּי מֹשֶׁה לְהִיּוֹת כְּהֵן וְאֶהְרֵן לְוִי, אֲמַנְם, בְּמֵה שְׁאֲמֵר מֹשֶׁה בְּתַחֲלִיל שְׁלִיחָתוֹ לְגֹאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל 'שְׁלַח נָא בְּיַד תְּשַׁלַּח' (שמות ד, יג)²², וְסוּרֵב לִלְכַת בְּשְׁלִיחָתוֹ שֶׁל הַקְּב"ה, חָרָה אַפּוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנִפְּל מִמֶּנּוּ הַכְּהֻנָּה (שמו"ד ג, יז), וְנִתְּנָה לְאֶהְרֵן. אֲמַנְם, לֹא נִפְּלָה הַכְּהוֹנֵה אֶלָּא מִבְּנָיו שֶׁל מֹשֶׁה, וְלֹא מִמֹּשֶׁה בְּעַצְמוֹ, כִּי מֹשֶׁה עֲצָמוֹ הִיָּה כְּהֵן גְּדוֹל כָּל יְמֵי חַיָּו (זבחים קב, א)²³, שְׁפִינֵן שְׁכָבֵר עֲלֵה מִתְחִילָה לְגֹדֹלֵת הַכְּהוֹנֵה, שׁוֹב לֹא יֵרֵד מִמֶּנָּה²⁴.

וְזֶהוּ מֵהוּ שְׁדִיִּיק הַמְּדַרְשׁ לֹמֵר, 'הַשְּׁנֵאָה' שְׁנָתָן אֶהְרֵן בֵּין יִשְׂרָאֵל לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹרֵרָה עַל יִשְׂרָאֵל דִּינֵי דִינִים, וְלֹא אִמְרוּ 'הַחֲטָא שְׁהַחֲטִיאִם אֶהְרֵן', כִּי בֵּא הַמְּדַרְשׁ לֹמֵר, שְׁלֹפֵי דְבָרָיו שֶׁל אֶהְרֵן שְׁגֵרְמוּ שְׁהַחֲטָא שֶׁל הַעֲגֵל הוּא יוֹתֵר קָשָׁה וְחִמּוֹר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, בְּשִׁבִיל שְׁהֵם הִכִּירוּ שְׁהַעֲגֵל הִיָּה דְבַר שְׁאִין בּוֹ מִמֶּשׁ וְאִין רְאוּי לְעוֹבְדוֹ, וְלֹא הִיָּה לוֹ לַעֲשׂוֹת כֶּךָ - לְהוֹכִיחַ לָהֶם שְׁאִין בּוֹ מִמֶּשׁ, דְּהָא מוּטָב שְׂיִדְוֵנוּ כְּשׁוֹגְגִים, וְלֹא יִדְוֵנוּ כְּמִזִּידִים, וְדַבֵּר זֶה הִבִּיא שְׁנֵאָה עֲלֵיהֶם²⁵.

דקדוק בדרשה שאין השמדה אלא כלוי בנים

ומה שְׁאֲמָרוּ בַּמְּדַרְשׁ, אֵין הַשְּׁמֵדָה אֶלָּא כְּלוּי בְּנִים, קָשָׁה, דְּהֵלָּא אַף בְּיִשְׂרָאֵל נֵאֱמַר (דברים ט, כה) 'כִּי אָמַר ה' לְהַשְּׁמִיד אֶתְכֶם'²⁶, וְשֵׁם רְצָה מֹשֶׁה לֹמֵר,

ציונים ומקורות

אָרְבָּעִים הַלִּילָה אֲשֶׁר הִתְנַפְּלִיתִי כִּי אָמַר ה' לְהַשְּׁמִיד אֶתְכֶם'. יג. שהרי שם היה הקב"ה חפץ ח"ו להשמיד לגמרי את ישראל, ולהעמיד עם חדש ממש רבינו, כמו שכתוב (שם ט, טו). יד. לשון הפסוק, וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי שְׁלַח נָא בְּיַד תְּשַׁלַּח. טו. לשון הגמרא, אמר רב, משה רבינו כהן גדול, וחולק בקדשי שמים היה, שנאמר (ויקרא ת, כט) 'מֵאִיל הַמְּלוּאִים לְמֹשֶׁה הָיָה לְמִנְהָ. מִתִּיבֵי וְכוּ',

יא. והיינו שאותו דבר שראוי שיהיה להם להגנה ולזכות, גרם אהרן שיהיה להם עון חמור, והיינו מה שדקדקו לומר שגרם שנאה. וזוהי יבואר מה שבשעה שהוכיח משה את אהרן, אמר לו 'כי הבאת עליהם חטאה גדולה', כלומר, על ידי ההוכחה שהוכחת אותם שאין בו ממש, גרמת שהחטא שלהם יהיה 'חטאה גדולה', שנחשבו כמזידין. יב. לשון הפסוק, וַאֲתַנְּפַל לִפְנֵי ה' אֶת אֲרָבָעִים הַיּוֹם וְאֶת

וְתָהִי מִשְׁפָּרְתוֹ שְׁלֵמָה עַל כָּל צְדָקוֹתָיו
אֲשֶׁר עָשָׂה, וְעוֹד, שְׁפִינֵן שְׁעָלָה שׁוֹב
לֹא יֵרֵד. אֲבָל בְּנָיו, שְׂאִינִם בָּאִים אֲלָא
מִכְחוֹ שֶׁל אֶהְרֹן אֲבִיהֶם, הַשְׁתָּא דְהוֹרַע
כְּחוֹ, הוֹרַע נְמִי כְּחוֹם, וּמַעֲתָה, עַל
כְּרַחֲקָה צְרִיף לֹמֵר, שְׂאִין הַשְׁמֵדָה
הָאֲמֹר כָּאֵן בְּאֶהְרֹן אֲלָא כְּלָוִי בְּנִים.

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמִּבְאָר

לגדולה, שׁוֹב לֹא יֵרֵד מִמֶּנָּה, וכמו שעשה
ה' כשהיה חרון אף על משה.

העונש שעל אהרן נתקיים בבניו מפני שזכו בכהונה
רק מכת אביהם

אֲבָל בְּנָיו שֶׁל אֶהְרֹן, שְׁלָא זְכוּ בְּכַהוֹנָה
מִחֲמַת מַעֲשֵׂיהֶם וְאִינָם בָּאִים אֲלָא מִכְחוֹ
שֶׁל אֶהְרֹן אֲבִיהֶם, אִם כֵּן, הַשְׁתָּא דְהוֹרַע
כְּחוֹ שֶׁל אֶהְרֹן, שְׁצִרִין לְהִיעֲנֵשׁ עַל
חִלְקוֹ כְּחֹטָא הַעֲגָל, [ולא נשאר בכהונה רק
מחמת ההכרח], הוֹרַע נְמִי כְּחוֹם, שֶׁהָרִי בְּהֵם
אִין אֵת שְׁתֵּי הַסְּבֵרוֹת שִׁמְחַמְתֶּם יֵשׁ הַכְּרַח
לְתַת לְאֲבִיהֶם אֵת הַכְּהוֹנָה. וּמַעֲתָה, עַל
כְּרַחֲקָה צְרִיף לֹמֵר, שְׂאִין הַשְׁמֵדָה הָאֲמֹר
כָּאֵן בְּאֶהְרֹן, אֲלָא כְּלָוִי בְּנִים, וְלֹא מִיַּת
אֶהְרֹן עֲצֻמוֹ.¹⁰

וּמַעֲתָה, אֶהְרֹן זָכָה בְּכַהֲנָה, בְּשֹׁכֵר
'וְרֹאךְ וְשִׁמַּח בְּלָבוֹ' (שמות ד, יד)
זָכָה לְעַדֵּי הַחֲשׁוֹן הַנֶּתּוּן עַל לָבוֹ (שבת
קלט, א), וּכְשֶׁתִּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חָרָה אַפּוֹ
עַל אֶהְרֹן, אִי אֲפֹשֶׁר לְהַשְׁמִידוֹ, רְצָה
לֹמֵר, עַל אֶהְרֹן כְּמִשׁ שְׂיִמּוֹת, אֲלָא
אֲדַרְבָּא, יֵשׁ לוֹ לְחַיּוֹת וְלַחַיּוֹת כְּהֵן,

וּמַעֲתָה, לְפִי מָה שֶׁאֲמָרוּ בַּגְּמֵרָא (שבת
קלט, א) שֶׁאֶהְרֹן זָכָה בְּכַהֲנָה בְּשֹׁכֵר מַעֲשֵׂיו
הַטּוֹבִים, שְׁבִשְׁכֵר 'וְרֹאךְ וְשִׁמַּח בְּלָבוֹ' (שמות
ד, יד) - שֶׁלֹּא רַק שֶׁלֹּא נִתְקַנָּא כַּמְשָׁה כִּשְׁעָלָה
לְגַדּוּלָה, אֲלָא גַם שִׁמַּח בְּלָבוֹ עַל גְּדוּלְתוֹ,
זָכָה לְעַדֵּי - לְתַכְשִׁיט הַחֲשׁוֹן הַנֶּתּוּן עַל
לָבוֹ.¹¹ וְלִכֵּן בּוֹדָאֵי כְּשֶׁתִּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
חָרָה אַפּוֹ עַל אֶהְרֹן מִחֲמַת מַעֲשֵׂה הַעֲגָל, אִי
אֲפֹשֶׁר לֹמֵר שֶׁמָּה שֶׁכְּתוּב אֲצִלוֹ
'לְהַשְׁמִידוֹ', רְצָה לֹמֵר, שֶׁהִיתָה גִזְרָה עַל
אֶהְרֹן כְּמִשׁ שְׂיִמּוֹת, שֶׁהָרִי לֹא יִתְכַן שֶׁלֹּא
יִקְבַּל שִׁכְרוֹ הַרְאוּי לוֹ, אֲלָא אֲדַרְבָּא
מוֹכְרָחִים לֹמֵר, שִׁישׁ לוֹ לְחַיּוֹת וְלַחַיּוֹת
כְּהֵן, וְתָהִי מִשְׁפָּרְתוֹ שְׁלֵמָה¹² עַל כָּל
צְדָקוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה. וְעוֹד, שְׁפִינֵן שְׁעָלָה

ציונים ומקורות

ויש לומר, דמסברא אומר כן, כיון דבשבעת ימי
המילואים היה משה משמש לבד, מסתברא שלא ירד
ממעלתו וברצונו היה תלוי, אם היה רצונו היה יכול
לשמש בכהונה גדולה כל ארבעים שנה בשמונה
בגדים, אלא משום דטריד בשכינה הניח לאהרן
הכהונה גדולה, ע"כ. וזה גם מה שכתב רבינו, שכיון
שמשה כבר נתמנה להיות כהן גדול, אף שנענש ולא
נשארה הכהונה אצלו, היינו דוקא לגבי בניו, ולא
לגבי הוא עצמו. ולפי זה מבואר מדברי רבינו, שמה
שהיה משה כהן גדול, היינו מחמת שכך עלה
מתחילה ברעתו של הקב"ה. יד. לשון הגמרא,
ואמר רבי שמלאי, בשכר ו'ראך ושמח בלבו', זכה
לחשן המשפט על לבו. יח. מליצת לשון על
פי לשון הפסוק (רות ב, יב) 'יְשָׁלֵם ה' פְּעֻלָּךְ וְתָהִי
מִשְׁפָּרְתְּךָ שְׁלֵמָה מִעַם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּאת
לְחַסוֹת תַּחַת כְּנָפָיו'. יט. ומה שאמרו אין
השמדה אלא כילוי בנים, הכוונה שכאן במעשה

כתנאי, ויחר אף ה' במשה' (שמות ד, יד), רבי יהושע
בן קרח אומר, כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם,
וזה לא נאמר בו רושם. רבי שמעון בן יוחי אומר,
אף זה נאמר בו רושם, שנאמר (שם) 'הלא אהרן אחיך
הלוי, והלא כהן הוא, הכי קאמר, אני אמרתי, אתה
כהן והוא לוי, עכשיו הוא כהן ואתה לוי. וחכמים
אומרים, לא נתכהן משה אלא שבעת ימי המלואים
בלבד. ויש אומרים, לא פסקה כהונה אלא מזרעו של
משה, שנאמר (דברי הימים א' כג, יד) 'ומשה איש
האלהים בניו יקראו על שבת הלוי', ואומר (תהלים
צט, ו) 'משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו'.
טז. מליצת זו ע"פ לשון המשנה (זבחים פג, א),
המזבח מקדש [את] הראוי לו, רבי יהושע אומר, כל
הראוי לאישים, אם עלה לא ירד. וראה בקרן אורה
(זבחים קא, ב ד"ה אמר), וזה לשונו, יש לדקדק, מנא
ליה דכהן גדול היה, נהי דילפינן מהאי קרא דהיה
אוכל בקדשי שמים, אבל כהן גדול מנא ליה וכו'.

וְהָאֵי דְנִקְטָה הַלְשׁוֹן שֶׁל כְּלוּי בָּנִים, וְלֹא קֹאֲמֵר מִיתַת בָּנִים, צְרִיף לֹאֲמֵר, שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא הָיָה רוֹצֵה לְגֹזֵר עֲלֵיהֶם לְהַמִּיתָם, אֲלֵא בְּשִׁחְרָה אִפּוֹ עַל אֲהָרֹן, הָיָה רוֹצֵה שְׁבָנָיו לֹא יִהְיוּ עוֹד בְּהַנִּים, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְמֹשֶׁה. וְאֲמָרִינָן בְּמִדְרָשׁ סוֹף וַיִּלָּךְ (דב"ר ט, ט), 'כִּי עָזָה

כְּמוֹת אֲהָבָה' (שיר השירים ח, ו), אֲמָר מֹשֶׁה, מֵאָה מִיתוֹת וְלֹא קִנְיָה אַחַת. וְאִם הָיָה גוֹתֵן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַכְּהֵנָה לְאַחֲרִים, הָיְתָה לָהֶם קִנְיָה גְדוֹלָה. וּמִשּׁוֹם הַכִּי נִקְרָא כְּלוּי בָּנִים, דְּקָא כְּלוּי. וְאִין צְרִיף לְכָל הַדּוֹחֲקִים שֶׁפְּתַב הַיְפָה תֹאֲרָר (ויק"ר ג, א). וְעִין עוֹד לְקַמְן בְּסִמּוּךְ (אות ב).

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמִּבְאָר

לסבול פעם אחת צער של קנאה.² וְאִם הָיָה גוֹתֵן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵת הַכְּהֵנָה לְאַחֲרִים בְּחַיֵּי בְנֵי אֲהָרֹן, הָיְתָה לָהֶם לְבָנֵי אֲהָרֹן, קִנְיָה גְדוֹלָה, וְזֶה הָיָה קֶשֶׁה לָהֶם יוֹתֵר מִמִּיתָתָם. וְלִכֵּן הַמִּיתָם הַקַּב"ה, כְּדִי שֶׁלֹּא יִסְבְּלוּ אֵת הַצֶּעַר שֶׁל הַקְנָאָה עַל הַכְּהֵנִים הָאֲחֵרִים.³

וּמִשּׁוֹם הַכִּי נִקְרָא הַעוֹנֵשׁ שֶׁלָּהֶם כְּלוּי בָּנִים, דְּקָא כְּלוּי, כְּלוּמַר, שֶׁהַקַּב"ה רָצָה רַק לְכַלּוֹת מִבְּנֵי אֲהָרֹן אֵת כְּהוֹנָתָם, וְלֹא לְהַמִּיתָם, וְמֵה שֶׁהַמִּיתָם, הוּא טוֹב לָהֶם כְּדִי שֶׁלֹּא יִסְבְּלוּ צֶעַר שֶׁל קְנָאָה. וְאִין צְרִיף לְכָל הַדּוֹחֲקִים שֶׁפְּתַב הַיְפָה תֹאֲרָר²² (ויק"ר ז, א) בְּטַעַם שֶׁאִמְרוּ שֶׁהַשְּׂמֵדָה לֹא הָיְתָה עַל אֲהָרֹן אֲלֵא עַל בְּנָיו. וְעִין עוֹד לְקַמְן בְּסִמּוּךְ (אות ב).

בני אהרן מתו כדי שלא יראו בגדולת אחרים

וְהָאֵי דְנִקְטָה הַמִּדְרָשׁ, הַלְשׁוֹן שֶׁל כְּלוּי בָּנִים, וְלֹא קֹאֲמֵר מִיתַת בָּנִים, צְרִיף לֹאֲמֵר, שֶׁבְעֵיקָר הַדְּבַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא הָיָה רוֹצֵה לְגֹזֵר עֲלֵיהֶם לְהַמִּיתָם, אֲלֵא בְּשִׁחְרָה אִפּוֹ עַל אֲהָרֹן, הָיָה רוֹצֵה רַק לְהַעֲנִישׁוֹ שְׁבָנָיו לֹא יִהְיוּ עוֹד בְּהַנִּים, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְמֹשֶׁה שֶׁנִּטַּל מִבְּנָיו אֵת הַכְּהוֹנָה.

וְמֵה שֶׁנִּעֲנָשׁוּ שִׁמּוֹתָיו וְלֹא שִׁיחִיו כְּלִי לְהִיּוֹת כְּהֵנִים, הוּא מִשּׁוֹם שֶׁאֲמָרִינָן בְּמִדְרָשׁ סוֹף פֶּרֶשֶׁת וַיִּלָּךְ (דב"ר ט, ט), עַל הַפֶּסֶק (שה"ש ח, ו) 'כִּי עָזָה כְּמוֹת אֲהָבָה', אֲמָר מֹשֶׁה, מֵאָה מִיתוֹת, וְלֹא קִנְיָה אַחַת - עֲדִיף לְסַבּוֹל מֵאָה פְּעָמִים אֵת צֶעַר הַמִּיתָה, וְלֹא

ציונים ומקורות

הזה הנהגת את בני, אף לעתיד לבא על ידיך אני מנהיג אותן, מנין שנאמר (ישעיה סג, יא) 'ויזכור ימי עולם משה עמו'. כ.א. כעין זה כתב רבינו בפרשת פקודי (אות ב) לענין מה שמצינו בחז"ל שהמית הקב"ה את בוני בית המקדש בימי שלמה כיון שהיה להם בינה יתירה, כדי שלא ילכו ויבנו בית לנכרים, וזה לשונו, ואין להקשות למה לא נטל הקדוש ברוך הוא מהם הבינה יתירה שנתן להם ולא ימיתם. שהרי קיימא לן (זבחים פג, א) כיון שעלה לא ירד. ועוד, שזה קשה להם מן המיתה כדכתיב (שיר השירים ח, ו) 'כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה'. וכמו שתירצו בוהר פרשת וילך (רפד, א) על שהמית שאל מפני דוד ועינין שם. ועוד במדרש סוף פרשת וילך (דב"ר ט, ט) אמר משה מאה מיתות ולא קנאה אחת. כ.ב. וזה לשונו, אלא לשון כלוי בנים, כתב הר"י קוריאל, שאם הכוונה להשמיד

העגל, בעל כרחך אין הכוונה להשמדת אהרן עצמו, אלא להשמדת בניו. ב. לשון המדרש, 'קרא את יהושע' (דברים לא, יד), אמר לפניו, רבונו של עולם, יטול יהושע ארכי שלי ואהא חי, אמר הקדוש ברוך הוא, עשה לו כדרך שהוא עושה לך, מיד השכים משה והלך לביתו של יהושע, נתיירא יהושע, ואמר משה רבי בוא אצלי, יצאו להלך, הלך משה לשמאלו של יהושע, נכנסו לאהל מועד, ירד עמוד הענן והפסיק ביניהם, משנסתלק עמוד הענן, הלך משה אצל יהושע, ואמר מה אמר לך הדיבור, אמר לו יהושע, כשהיה הדיבור נגלה עליך, יודע הייתי מה מדבר עמך, אותה שעה צעק משה ואמר, מאה מיתות ולא קנאה אחת. ושלמה מפרשה 'כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה', אהבה שאהב משה ליהושע, ומה שקינא משה ביהושע. כיון שקיבל עליו למות, התחיל הקדוש ברוך הוא מפייסו, אמר ליה. חייך, בעולם

וּמַעַם זֶה הוּעִיל דְּוָקָא לְבָנָיו לְבָנָיו שֶׁל מֹשֶׁה, שְׁהָיוּ קְטָנִים, שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁכָּבֵד הָיוּ שְׁהָרִי הַבֶּן שְׁנֵי נוֹלָד לוֹ בְּשַׁחֲלָף גְּדוֹלִים וְחֲשׂוּבִים, וְלֹא הָיָה מוֹעִיל לְמִצְוֹתָם.

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

משה, נולד לו פְּשֶׁהֶלֶף לְמִצְרַיִם, כששלחו הקב"ה להוציא את בני ישראל משם, ובאותה שעה שנשלח לשם היה החרון אף עליו²⁰. ולכן היה יכול לבטל מהם את הכהונה, ולא הוצרך להמיתם²¹.

וּמַעַם²² זֶה שֶׁהִקְנֵאָה קֶשֶׁה יוֹתֵר מִמִּיתָה, הוֹעִיֵּל - לְחַיִּיב מִיתָה דְּוָקָא לְבָנָיו שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁכָּבֵד הָיוּ גְּדוֹלִים וְחֲשׂוּבִים, בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה²³, וְלֹא הָיָה מוֹעִיֵּל לְבָנָיו שֶׁל מֹשֶׁה, שְׁהָיוּ קְטָנִים, שְׁהָרִי הַבֶּן הַשְּׁנִי שֶׁל

ציונים ומקורות

המילואים, שזה היה פחות משנה לאחר מעשה העגל. כה. כמו שכתוב (שמות ד, כ) ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור וישב ארצה מצרים. וראה בגמרא (נדרים לב, א), שאז כמעט נענש משה רבינו מיתה על שהתירש במילת בנו. ועיין בפירושו רש"י (שם ד"ה מפני), שאותו תינוק לא היה באותה שעה, אלא בן שמונה ימים. נואף גרשום בנו הראשון של משה היה קטן באותו העת, וכפי שכתב האברבנאל (שמות יא, ב) וזה לשונו, כפי הנראה מן האמת ששניהם היו אז קטנים ורוכבים עם האם על החמור, כי גרשום יושב מאחורי אמו, ואליעזר בתוך חיקה. וראה עוד אבן עזרא (שם ד, כ).

כו. תמצית הדרוש: ביאור דברי המדרש 'שנאה שנתן אהרן בין ישראל לאביהם שבשמים עוררה עליהם דיני דינים'. א. ביאור דברי המדרש 'שנאה שנתן אהרן בין ישראל לאביהם שבשמים'. שאהרן גרם להם להיות מזידים ולהגדיל החטא. ב. לא יתכן לפרש שכוונת העונש שבפסוק 'ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו' על אהרן עצמו, כיון שהוא עצמו כבר זכה בכהונה בשכר 'וראך ושמת בלבבו'. ולכן בעל כרחנו הכוונה רק לכילוי בניו. ג. המדרש נקט כילוי בנים, ולא מיתת בנים, לפי שבאמת לא היה רצונו של הקב"ה רק לכלות מהם את הכהונה. והם מתו רק כדי שלא יסבלו את צער הקנאה על האחרים. ד. בניו של משה, נתבטלה מהם הכהונה ולא מתו, לפי שלא היה שייך אצלם קנאה, כיון שעדיין היו קטנים כשנתבטלה מהם הכהונה.

לו [את אהרן], דאם כן לאברו מבעי ליה. ואין זה מספיק, דמה לי לשון איבוד או שמד או כליון, כולם לשונות נדרפים וכו'. והנראה לי, שמפני שאף אם יאמר להשמידו על אהרן גופיה, מכל מקום יאמר גם כן על בניו, שבכל מקום לשון השמד הוא, על הכליון חרוץ שלא ישאר מהנשמד שארית, ולפי שאין חטא אהרן כל כך חמור, שיהא נידון בדיון קשה כזה, לכן טוב לפרש ההשמד על כלוי בנים לבד, כיון דאשכחן 'ואשמיד פרוי ממעל'. כלוי בנים, תימא גדולים הו, למה יומתו אבות על בנים, ובשלמא נדב ואביהוא שנתחייבו מיתה ממתן תורה, אלא שהארץ להם ה', ניחא שבחטא אהרן נתקרב קצם, אבל אלעזר ואיתמר מה פשעם. ושמא גם הם היו אומרים בעגל, דעו שאין בו ממש. כג. רבינו מבאר מפני מה בניו של משה לא מתו אף שניטל מהם הכהונה, והיינו משום שרק בכני אהרן שהיו גדולים בשעת מעשה העגל, וכבר נתקדשו בכהונה, הועיל הטעם שהקנאה קשה יותר מהמיתה, ולכן מתו כדי שלא יראו שמעבירים את הכהונה מהם לכהנים אחרים. אבל בני משה שהיו קטנים ולא נתכהנו עדיין, לא היה שייך בהם טעם הקנאה, ולכן נענש משה במה שעברה הכהונה מבניו, אבל לא הוצרך להמיתם מחמת כן. כד. שהרי כבר בשעת מתן תורה, כתוב (שמות כד, א) 'ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחיתם מרחוק', הרי שהיו חשובים, ואם כן מסתמא כבר היו גדולים אז. ועוד, שבני אהרן התכהנו בימי

ב

מִדְרָשׁ רַבָּה (ויק"ר ז, א), 'צו את אהרן ואת בניו' וכו' (ויקרא ו, ב), רבי יהושע אומר, מתחלת הספר ועד כאן כתיב (שם פסוק ח) 'וערכו בני אהרן', ונתנו בני אהרן' (שם פסוק ז). אומר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, הבור שנואה וימימה חביבין, חלקת כבוד

מאמרם ז"ל הבור שנואה וימימה חביבין חלקת כבוד לעצים וכו', ולאהרן אי אתה חולק כבוד וכו' בשבילך אני מקרבן.

לעצים בשביל בניהם, דתנינן תמן (תמיד פ"ב מ"ג), כל העצים פשרים למערכה, חוץ משל זית ושל גפן. לאהרן אי אתה חולק כבוד בשביל בניו. אומר לו הקדוש ברוך הוא, חייך, בשבילך אני מקרבך, ולא עוד, אלא שאני עושה אותו עקר ובניו מפלים, שנאמר 'צו את אהרן ואת בניו', עכ"ל.

זרע שמושון המבאר

ב

טענותיו של משה לזכות אהרן והטעם שהתקבלו

דקוקים בדרשת הבור שנואה וימימי חביבין אמרו במדרש רבָּה (ויק"ר ז, א), על הפסוק (ויקרא ו, ב) 'צו את אהרן ואת בניו' וכו', רבי יהושע אומר, מתחלת הספר - ספר ויקרא ועד כאן, כתיב (שם פסוק ח) 'וערכו בני אהרן', ונתנו בני אהרן' (שם פסוק ז)¹, והוזכרו רק בני אהרן, ולא אהרן עצמו. ועל כך אומר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, וכי יתכן, שהבור שנואה וימימה חביבין - כלומר, וכי יתכן, שאהרן שנאויו לפניך, ואילו את בניו אתה מחבב. ועוד, אף אם אין שנהא לאהרן אלא רק שהבנים חביבים יותר², הרי מצינו שהלקת

כבוד לעצים - לעצי הזית ועצי הגפן, בשביל בניהם - פירותיהם, דתנינן תמן (תמיד פ"ב מ"ג), כל העצים פשרים למערכה - למערכת העצים הדולקים על המזבח³, חוץ משל זית ושל גפן, שעצים אלה נפסלו להקריב למערכה, משום כבודם, לפי שפירותיהם חשובים! ואם כן, למה לאהרן אי אתה חולק כבוד - שתזכיר אותו בשביל כבוד בניו שלא חטאו. ואמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך - לשון שבועה, בשבילך אני מקרבך לאהרן. ולא עוד, אלא שאני עושה אותו - את אהרן עקר, ובניו מפלים, שנאמר 'צו את אהרן ואת בניו' - הרי שהקדים את אהרן לבניו, עכ"ל.

ציונים ומקורות

בהם קשרים ואינם דולקים יפה. והטעם השני, משום ישוב ארץ ישראל [שאם ישרפו הזיתים והגפנים, לא ימצאו יין לשתות ושמן לסוך, ותחרב ארץ ישראל]. ובמדרש כאן כתוב טעם שלישי, שהוא משום כבודם, שהרי 'בניהם' דהיינו פירותיהם, חשובים. כלומר, משום שהיין והשמן קרבים על המזבח, משום הכי אין ראוי להדליק את המערכה מהם. וכך הביא הרמב"ן (סוף פרשת נח) בשם המדרש, כל העצים כשרין חוץ משל זית ושל גפן, שהשמן והיין קרבין לגבי מזבח, הצילו הפירות האילנות, וכן מצינו באברהם שהציל את תרח, שנאמר (בראשית טו, טו) וזאת תבוא אל אבותיך בשלום. וכעין זה במדרש אגדה (ויקרא א, ח).

א. לשון הפסוק, 'צו את אהרן ואת בניו' לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מזבחה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו'. ב. לשון הפסוק, 'וערכו בני אהרן הפהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר על העצים אשר על האש אשר על המזבח'. ג. לשון הפסוק, ונתנו בני אהרן הפהן אש על המזבח וערכו עצים על האש. ד. ע"פ יפה תואר. ה. שעליהם מקטירים את הקרבנות. ו. לשון המשנה, החלו מעלין בגיורין לסדר אש המערכה, וכי כל העצים כשרים למערכה, הין, כל העצים כשרין למערכה, חוץ משל גפן ושל זית. ובגמרא (תמיד כט, ב), הביאו לזה שני טעמים, האחד, משום שעצי זית וגפן יש

הַקָּשָׁה הַלֵּב אַרְיָה (פרשת צו ד"ה במדרש שנאה), **דְּאִיפְכָּא הִיָּה לֹא לִזְמַר**, 'מִימִיָּה חֲבִיבִין וְהַבּוֹר שְׁנוּאָה' פִּינּוֹן דְּהַמְכֹּון הוּא לְקַרְבַּ הַבּוֹר בְּשִׁבִיל מִימִיָּה, לֹא כֵן עֵתָה, שְׁמַתְמִיָּה עַל מַה שְׁמַחֲבַב, פִּינּוֹן שְׁהַבּוֹר שְׁנוּאָה.

וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק, מַה הִיָּתָה פְּנֹנַת מִשָּׁה בְּאִמְרוֹ שְׁתִּי טַעְנֹת 'הַבּוֹר שְׁנוּאָה' וְכוּ', 'חֲלַקְתָּ כְּבוֹד' וְכוּ', וְאִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נֹתֵן לֹא שְׁתִּי תְּשׁוּבוֹת,

מִתְחַלְּלָה אָמַר אֲנִי מְקַרְבּוֹ, וְאַחַר כֵּן אֲנִי עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עֶקֶר וְכוּ'. וְעוֹד, מַהוּ בְּשִׁבִילָךְ אֲנִי מְקַרְבּוֹ אוֹתוֹ, וְהֲלֹא מִשָּׁה לֹא אָמַר שְׁיַעֲשֶׂה בְּשִׁבִילוֹ.

וְהִנֵּה רַשׁ"י עָלָיו הַשְּׁלוֹם עַל פְּסוּק (דברים ט, כ) **'וּבְאֶהְרֵן הַתְּאֲנִיף ה'** מֵאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וְכוּ', כְּתַב, זֶה פְּלוּי בְּנִים, וְכֵן הַכְּתוּב אֹמֵר (עמוס ב, ט) **'וְאֲשִׁמִּיד פְּרִיו מִמַּעַל'.** וְאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אֶהְרֵן' (דברים שם), וְהוֹעִילָה תְּפִלְתִּי לְכַפֵּר

פסוק
'ובאהרן
התאנף ה'
וכו' ואתפלל,
פירש רש"י
והועילה
תפילתי לכפר
מחצת שמת
שנים וכו'.

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

הַקָּשָׁה הַלֵּב אַרְיָה (פרשת צו ד"ה במדרש שנאה), **דְּאִיפְכָּא הִיָּה לֹא לִמְדַרְשׁ לִזְמַר**, 'מִימִיָּה חֲבִיבִין וְהַבּוֹר שְׁנוּאָה' - הֵיאֵךְ יִתְכַן שִׁמְחָבִים אֶת מִי הַבּוֹר, וְאֵילוֹ אֶת הַבּוֹר שׁוֹנְאִים, [שְׁהֵרִי אִם מְחַבְבִים אֶת הַמִּים, יֵשׁ לָנוּ לְחַבֵּב גַּם אֶת הַבּוֹר שִׁמְכִיל אֶת הַמִּים הָאֵלוֹן], פִּינּוֹן דְּהַמְכֹּון שֶׁל הַמִּשַׁל הוּא, לְקַרְבַּ אֶת הַבּוֹר בְּשִׁבִיל מִימִיָּה - וְכִמוּ בְּנִמְשַׁל, שְׁרוּצָה לִזְמַר שְׂרָאוּי לְקַרְבַּ אֶת אֶהְרֵן בִּזְכוּת בְּנִיו, וְלֹא כֵן עֵתָה, בְּמִשַׁל שְׁנֻקַּט שֶׁהַבּוֹר שְׁנוּאָה וּמִימִיָּה חֲבִיבִין, שְׁמַתְמִיָּה עַל מַה שְׁמַחֲבַב אֶת הַמִּים, פִּינּוֹן שְׁהַבּוֹר שְׁנוּאָה'.

דבריו, שְׁמַתְחַלְּלָה אָמַר לוֹ, בְּשִׁבִילְךְ אֲנִי מְקַרְבּוֹ, וְאַחַר כֵּן אָמַר לוֹ, אֲנִי עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עֶקֶר וְכוּ', וְצִרִיךְ לְהַבִּין מַה עוֹמֵק שְׁתֵּי הַטַּעְנוֹת שֶׁל מִשָּׁה, וְאִיךְ מִתִּישְׁבוֹת טַעְנוֹתָיו בְּשְׁתֵּי הַתְּשׁוּבוֹת שֶׁהֵשִׁיב הַקַּב"ה כְּנֻגָדָם.

וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק, מַהוּ כּוּוֹנַת תְּשׁוּבוֹתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה לְמִשָּׁה, בְּשִׁבִילְךְ אֲנִי מְקַרְבּוֹ אוֹתוֹ, וְהֲלֹא מִשָּׁה לֹא אָמַר - לֹא בִיקֵשׁ מֵאֵת הַקַּב"ה, שְׁיַעֲשֶׂה בְּשִׁבִילוֹ, אֲלֹא בְּשִׁבִיל בְּנֵי אֶהְרֵן¹.

דקדוק בדרשת והועילה תפילתי מחצה

וְהִנֵּה רַשׁ"י עָלָיו הַשְּׁלוֹם, עַל הַפְּסוּק (דברים ט, כ) **'וּבְאֶהְרֵן הַתְּאֲנִיף ה'** מֵאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וְכוּ'², כְּתַב, שִׁהְשַׁמְדָה זֶה פְּלוּי בְּנִים, וְכֵן הַכְּתוּב אֹמֵר (עמוס ב, ט) **'וְאֲשִׁמִּיד פְּרִיו מִמַּעַל'** - וּמְבוּאֵר מִלְשׁוֹן הַפְּסוּק, שְׁעֵנִין 'הַשְּׁמַדָּה' שִׁייךְ לְפִירוֹת, שֶׁהֵם הַבְּנִים. וְאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אֶהְרֵן' (דברים שם), וְהוֹעִילָה תְּפִלְתִּי לְכַפֵּר

וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק עַל הַמְּדַרְשׁ, מַה הִיָּתָה פְּנֹנַת מִשָּׁה בְּאִמְרוֹ שְׁתִּי טַעְנֹת לְפָנֵי הַקַּב"ה, הָאֲחַת 'הַבּוֹר שְׁנוּאָה וּמִימִיָּה חֲבִיבִין', וְהַטַּעְנָה הַשְּׁנִיָּה, 'חֲלַקְתָּ כְּבוֹד לְעֵצִים בְּשִׁבִיל בְּנֵיהֶם'. וְאִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נֹתֵן לֹא לְמִשָּׁה, שְׁתִּי תְּשׁוּבוֹת עַל

צִוּוּנִים וּמְקוּדוֹת

צִרִיךְ לִזְמַר לוֹ כֵּן, שְׁפִשְׂטָא שֶׁאִם בִּיקֵשׁ וְהַקַּב"ה הַסִּכִּים עַל כֵּךְ, נִמְצָא שְׁקִיבַל בְּקִשְׁתּוֹ. וּמִשְׁמַע שְׁכַל קִבְּלַת בְּקִשְׁתּוֹ הֵינְנוּ מַחֲמַת זְכוּתוֹ, וְזֶה צִרִיךְ בִּיאוֹר אִיזוֹ זְכוּת שֶׁל מִשָּׁה גְּרַמָּה לְכַךְ. ¹ לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וּבְאֶהְרֵן הַתְּאֲנִיף ה' מֵאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אֶהְרֵן בְּעַת הַהוּא'. ² לְשׁוֹן הַפְּסוּק, וְאֲנִי הַשְּׁמַדְתִּי אֶת הָאֲמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר גָּבַהּ אֲרֻזִים

ז. פִּירוֹשׁ קוֹשִׁיית הַלֵּב אַרְיָה, שִׁמְחָשֵׁךְ הַמְּדַרְשׁ נִרְאָה, שְׁטַעְנַת מִשָּׁה הִיָּתָה, שֶׁהִיָּה לוֹ לְהַקַּב"ה לְקַרְבַּ אֶת אֶהְרֵן בְּשִׁבִיל בְּנִיו. וְאֵילוֹ מִהַמִּשַׁל שֶׁל הַבּוֹר שְׁנוּאָה וּמִימִיָּה חֲבִיבִין נִרְאָה לְהִיפֵךְ, שְׁמִשָּׁה מִתְמִיָּה, שֶׁאִם אֶהְרֵן שְׁנָאוּי, לֹא הִיָּה לוֹ לְהַקַּב"ה לְקַרְבַּ אֶת בְּנִיו. ח. וְאִם שְׁלִפֵי הַפְּשׁוּט כּוּוֹנַת הַקַּב"ה לִזְמַר לוֹ שִׁמְחַמַּת בְּקִשְׁתּוֹ עוֹשֶׂה כֵּן, מְכַל מְקוּם קִשָּׁה שֶׁלֹּא הִיָּה הַקַּב"ה

וכו', שְׁצַרִיף לומר, שְׁמוֹשָׁה הַתְּפַלֵּל עַל אֲרַבְעֵתֶם, וְשׁוֹב מִתּוֹ בַּחֲמָאם, עב"ל. וּבִאֲמַת שְׁבֹזָה מִתְרַץ נְמוֹ הַלְשׁוֹן שֶׁל 'בְּעֵת הַהִיא' (דברים שם), כְּלוֹמֵר, 'בְּעֵת הַהִיא' הוֹעִילָה תְּפִלָּתִי, אֲבָל אַחַר כֵּן, אִם יָמוּתוּ בַּחֲמָאם, אִין תְּפִלָּה זֹו מוֹעֵלָת. וְיַטְעֵם מִיתַת הַבְּנִים בְּעוֹזוֹן אֲבִיהֶם אִף עַל פִּי שְׁהִיו גְּדוּלִים, הִיא מְדָה

מִחֲצָה, וּמִתּוֹ שְׁנַיִם וְנִשְׁאָרוּ שְׁנַיִם, עב"ל. וְאִף כָּאֵן יֵשׁ לְדַקְדֵק, דְּזֶה נִיחָא לְמֵאן דְּאָמַר (ויק"ר י, ה) תְּפִלָּה עוֹשָׂה מִחֲצָה, אֲבָל לְמֵאן דְּאָמַר תְּפִלָּה עוֹשָׂה הַכֹּל, לְמָה מִתּוֹ שְׁנַיִם.

וְצַרִיף לְתַרְזֵן, כְּמוֹ שְׁתַּרְזֵן הַיִּפְה תֹּאֵר בְּוִיקְרָא רַבָּה (שם) עַל פְּסוּק (ויקרא ה, ב) 'קַח אֶת אֶהָרֹן וְאֶת בְּנָיו אִתּוֹ'

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

שנים מבני אהרן, בַּחֲמָאם שֶׁהִקְטִירוּ קְטוֹרֶת זֶרַח עַל הַמִּזְבֵּחַ⁹, עב"ל¹⁰.

וּבִאֲמַת, שְׁבֹזָה מִתְרַץ נְמוֹ הַלְשׁוֹן שֶׁל 'וְאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אֶהָרֹן בְּעֵת הַהִיא' (דברים שם)¹¹, כְּלוֹמֵר שְׁבֹא לְבָאֵר אִיךְ מִתּוֹ נִדְּב וְאֲבִיהוּא אַחֲרֵי תְּפִילָתוֹ, וְאָמַר שֶׁרַק עַל חֲטָא הַעֲגַל שֶׁנַּעֲשָׂה 'בְּעֵת הַהִיא' הוֹעִילָה תְּפִלָּתִי, אֲבָל אַחַר כֵּן, אִם יָמוּתוּ בַּחֲמָאם - בַּחֲטָא אַחַר שֶׁרָאוּ לַגְּזוֹר עֲלֵיו מִיתָה, אִין תְּפִלָּה זֹו מוֹעֵלָת.

הורדת הבנים מגדולתם בעון אביהם, מדה כנגד מדה

וְיַטְעֵם מִיתַת הַבְּנִים - מִזֶּה שֶׁהִיו רְאוּיִים בְּנֵי אֶהָרֹן לָמוּת, בְּעוֹזוֹן אֲבִיהֶם, אִף עַל פִּי שְׁהִיו גְּדוּלִים - לְמַעַלָּה מִבְּנֵי שֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה¹², וּבְנִים גְּדוּלִים אִינֵם מִתִּים בְּעוֹן אֲבִיהֶם¹³, הִיא לְפִי שֶׁעִיקַר הַעוֹנֵשׁ לֹא הִיָּה עֲלֵיהֶם שִׁימוּתוֹ, אִלָּא שֶׁאֶהָרֹן לֹא יוֹרֵשׁ לְבָנָיו אֶת הַכְּהוֹנָה מִדָּה

ציונים ומקורות

הַאֲבֵרְבֵנָאֵל (פרשת עקב הספק התשיעי) וְהַאֲלֵשִׁיךְ (ע"פ).
 10. שְׁהִי כִּבְר בִּשְׁעַת מִתְּן תּוֹרָה, כְּתוּב (שמות כז, א) 'וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֵל ה' אִתָּה וְאֶהָרֹן נָדָב וְאֲבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מִרְחוֹק, הִרִי שִׁהִיו חֹשׁוּבִים, וְאִם כֵּן מִסְתַּמָּא כִּבְר הִיו גְּדוּלִים אִז. וְעוֹד, שְׁבִנֵי אֶהָרֹן הִתְכַּהֲנוּ בִּימֵי הַמִּילּוּאִים. שֶׁזֶה הִיָּה פְּחוֹת מִשְׁנֵה לְאַחַר מַעֲשֵׂה הַעֲגַל. 11. כְּלוֹמֵר, שֶׁהוֹקֵשָׁה לְרַבִּינוּ, שְׁכִיּוֹן שְׁבִנֵי אֶהָרֹן כִּבְר הִיו גְּדוּלִים בִּשְׁעַת מַעֲשֵׂה הַעֲגַל, הִיאֵךְ נַעֲנֵשׁוּ עַל חֲטָא אֲבִיהֶם. וְכֵן הִקְשָׁה כִּיפָה תּוֹאֵר (הַשְּׁלֵם וִיקְר' ז, א ד"ה כלו"ו). וְרֵאז עוֹד בְּהַגְהוֹת הַכְּמַת שֶׁלְמָה (שו"ע א"ח סימן רכ"ה ס"ב). וְז"ל הִילָקוּט שֶׁמַּעֲנוּי (רות, רמז תר), אָמַר רַבִּי חִיָּיא בְּרַ אֲבָא, עַד שֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, הֵבֵן לִקְוָה בְּעוֹן הָאֲבִי, מִכָּאֵן וְאִילָךְ 'אִישׁ בְּעוֹנוֹ יוֹמֵת' (ירמיה לא, כט).

מִחֲצָה, וּמִתּוֹ שְׁנַיִם מִבְּנֵי אֶהָרֹן, נִדְּב וְאֲבִיהוּא, וְנִשְׁאָרוּ שְׁנַיִם בַּחֲיִים, אֲלַעְזוֹר וְאִיתְמַר, בִּזְכוּת תְּפִילָתִי, עב"ל¹⁴. וְאִף כָּאֵן יֵשׁ לְדַקְדֵק, דְּזֶה נִיחָא לְמֵאן דְּאָמַר (ויק"ר י, ה) תְּפִלָּה עוֹשָׂה מִחֲצָה¹⁵ - מוֹעִילָה רַק לְבִטֵּל מַחֲצִית מִהַגְזִירָה, אֲבָל לְמֵאן דְּאָמַר תְּפִלָּה עוֹשָׂה הַכֹּל - מוֹעִילָה לְבִטֵּל אֶת כֹּל הַגְזִירָה, לְמָה מִתּוֹ שְׁנַיִם וְלֹא הוֹעִילָה תְּפִילָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לְבִטֵּל אֶת כֹּל הַגְזִירָה וְלֹא יוֹמֵתוֹ כֹּלָּל.

תפילתו של משה, הוועילה בשעתה לבלט המיתה מכל בני אהרן וְצַרִיף לְתַרְזֵן, כְּמוֹ שְׁתַּרְזֵן הַיִּפְה תֹּאֵר בְּוִיקְרָא רַבָּה (שם), עַל הַפְּסוּק (ויקרא ה, ב) 'קַח אֶת אֶהָרֹן וְאֶת בְּנָיו אִתּוֹ' וְכוּ', שְׁצַרִיף לומר, שְׁמוֹשָׁה הַתְּפַלֵּל אַחֲרֵי מַעֲשֵׂה הַעֲגַל, עַל אֲרַבְעֵתֶם - עַל כֹּל אֲרַבְעַת בְּנֵי אֶהָרֹן, וְהוֹעִיל בַּתְּפִילָתוֹ שֶׁיִּנְצֵלוּ כּוֹלָם, וְשׁוֹב מִתּוֹ

גְּבֹה וְחֶסֶן הוּא כְּאֵלוֹנִים וְאֲשֵׁמִיד פְּרִיז מִמַּעַל וְשֶׁרְשִׁיו מִתַּחַת. יא. לְשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ, רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, תְּשׁוּבָה עוֹשָׂה מַחֲצָה, וְתְּפִלָּה עוֹשָׂה הַכֹּל, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי אָמַר, תְּשׁוּבָה עֲשֵׂתָה אֶת הַכֹּל, וְתְּפִלָּה עֲשֵׂתָה מַחֲצָה. יב. פִּירוּשׁ, לְפִי שִׁיטָה זֹו, מִזֶּה שֶׁנִּשְׁרַפּוּ נָדָב וְאֲבִיהוּא לֹא הִיָּה בְּשִׁבְלֵי חֲטָא קְדוּם וְכֹשִׁיטַת הַמְּדַרְשׁ תַּנְחוּמָא (פִּרְשֵׁת בַּהֲעוֹלֹתָן טז), וְרִשׁ"י (שְׁמוֹת כז, ד), וְכֵן מִשְׁמַע גַּם בַּמְּדַרְשׁ רַבָּה (ויק"ר י, ה), אִלָּא רַק מִשׁוּם הַחֲטָא שֶׁל הַכְּנַסַּת קְטוֹרֶת זֶרַח לְמִשְׁכַּן בְּיּוֹם שְׁמִינִי לְמִילּוּאִים בְּלַבַּד. יג. לְשׁוֹן הַיִּפְה תּוֹאֵר, אֲבָל רַבִּי יְהוּדָה דְּקָאֵמַר תְּפִילָּה עוֹשָׂה הַכֹּל וְכוּ', אִלָּא צַרִיף לומר שֶׁלֹּא הַתְּפַלֵּל מֹשֶׁה עַל דְּבַר זֶה. אוֹ שֶׁהַתְּפַלֵּל, וּבַתְּפִילָתוֹ יִנְצֵלוּ אֲרַבְעֵתָן, וְשׁוֹב מִתּוֹ בַּחֲטָא, כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ. יד. כֵּן דְּקָדְקוּ

כַּנְגַד מִדָּה. שֶׁהָרִי חוֹר שְׁמֹסֵר עֲצָמוֹ עַל קִדְשֵׁי הַשֵּׁם, זָכָה שִׁיתַּגְדֵּל בְּצִלְאֵל בְּזִכּוֹתוֹ (שְׁמוֹר״ר מח, ג), אִם כֵּן, אֶהְרֵן שְׂלֵא מִסֵּר נַפְשׁוֹ, הֵיָה מִן הָרְאוּי שְׂלֵא יִהְיוּ לוֹ בְּנִים גְּדוֹלִים

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

עצם המיתה שנגזרה על בני אהרן היא טובה להם ולא עונש ומה שנגזר שימותו ולא שישארו לחיות בלא כהונה הוא מחמת, שהוֹאִיִל שֶׁכֵּן - שהיה ראוי שבני אהרן לא יזכו למעלת הכהונה שהיתה ראויה להם, יוֹתֵר מִזֶּה טוֹב לָהֶם - לבני אהרן, הַמִּיתָה, ממה שיחיו, ויראו שאחרים זוכים במעלה שהיתה ראויה להם. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּזִהְרִי¹⁰ (פרשת וילך רפד, א), וּבְמִפְרָשִׁים¹¹, שִׁיּוֹתֵר מִזֶּה לָאָדָם לָמוֹת, מִלְרְאוֹת אָדָם אַחַר הַקִּטּוֹן מִמֶּנּוּ, שְׁעוֹלָה בְּמַעֲלָה הָרְאוּיָה לוֹ,

כַּנְגַד מִדָּה¹². שֶׁהָרִי חוֹר¹³ שְׁמֹסֵר עֲצָמוֹ לַמִּיתָה בַּמַּעֲשֵׂה הָעֵגֶל, עַל קִדְשֵׁי הַשֵּׁם - כדי לגדל את שמו של הקב"ה, והעם הרגוהו כשהוכיחם על חטאם¹⁴, זָכָה בַּמַּדָּה כַּנְגַד מַדָּה, שִׁיתַּגְדֵּל בְּצִלְאֵל בֶּן בְּנוֹ בְּזִכּוֹתוֹ, שַׁנְתַּמְנָה עַל מַלְאכַת הַמִּשְׁכָּן (שְׁמוֹר״ר מח, ג)¹⁵. וְאִם כֵּן, אֶהְרֵן שְׂלֵא מִסֵּר נַפְשׁוֹ עַל קִדְוֶשֶׁת הַשֵּׁם בַּמַּעֲשֵׂה הָעֵגֶל, וְלֹא עָשָׂה שִׁיתַּגְדֵּל שְׁמוֹ יַתְבָּרַךְ, הֵיָה מִן הָרְאוּי - בַּמַּדָּה כַּנְגַד מַדָּה, שְׂלֵא יִהְיוּ לוֹ בְּנִים גְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה.

ציונים ומקורות

המדרש, דבר אחר, 'ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור' (שמות לה, ל), מה ראה להזכיר כאן חור, אלא בשעה שביקשו ישראל לעבוד עבודת כוכבים, נתן נפשו על הקדוש ברוך הוא ולא הניחו, עמדו והרגוהו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך שאני פורע לך, משל למלך שמרדו עליו לגיונותיו, עמד שר הצבא שלו ונלחם עמהם, אמר להם, על המלך אתם מורדים, עמדו והרגו אותו, אמר המלך, אילו ממון נתן לי, לא הייתי צריך לפרוע לו, על אחת כמה וכמה שנפשו נתן עלי, מה אני עושה לו, אלא כל בנים שיצאו ממנו, אני מעמידם דוכסים ואפרכים, כך בשעה שעשו ישראל העגל, עמד חור ונתן נפשו על הקדוש ברוך הוא, אמר לו, חייך כל בנים היוצאים ממך, אני מגדלם שם טוב בעולם, שנאמר 'ראו קרא ה' בשם בצלאל וימלא אותו רוח אלהים'. **כא.** זה לשון זוהר, כיון דמטא זמניה דדוד למירת דליה, כדון אתער צדק (מלכותא דלעילא) וכניש ליה לשאול בחובו, ואתדחי מקמי דוד, ואתא דוד ונטל דיליה. ואמאי לא אעדי קודשא בריך הוא לשאול ממלכו ולא ימות, אלא טיבו עבד קודשא בריך הוא עמיה, דכניש ליה במלכותא, ולא יחמי עבדיה שליט עליה, ונטיל מה דהוה דיליה בקדמיתא. [כיון שהגיע זמנו של דוד לירש את המלוכה השייכת לו, התעוררה ספירת המלכות שנקראת צדק וסילקה את שאול מן העולם בחטאי, ונדחה מלפני דוד, ובא דוד ולקח את שלו. ולמה לא הסיר הקב"ה את שאול ממלכותו ולא ימות. אלא חסד עשה הקב"ה עמו, שסילק אותו מן העולם בהיותו מלך, כדי שלא יראה את עבדו שולט עליו, ולוקח את המלוכה שהיתה שלו בתחילה]. **כב.** ראה

יז. ראה גמרא (סנהדרין ז, א), שכל מדותיו של הקדוש ברוך הוא, מדה כנגד מדה. והיינו שהואיל וכל מדותיו של הקב"ה הם מדה כנגד מדה, אם כן, מה שזכה חור כשביל שקידש את השם, שבן בנו יעלה במעלה, הוא גם כן מדה כנגד מדה. שכמו שהוא קידש את שמו של הקב"ה, כך גם גידל הקב"ה את שמו של בן בנו. וממילא גם להיפך, כיון שאהרן לא קידש את שמו של הקב"ה במעשה העגל, כך גם היה ראוי, שמה שנגד מדה, הקב"ה לא יגדל את שם בניו, ולא יזכו למעלת הכהונה. יח. חור, היה בנם של כלב בן יפונה ומרים אחות משה ואהרן. ע"פ גמרא (סוטה יא, ב; יב, א), ורש"י (שמות כד, יד). **יט.** כמו שאמרו במדרש (ויק"ר י, ג), בשעה שעשו ישראל אותו מעשה, בתחלה הלכו אצל חור, אמרו לו (שמות לב, א) 'קום עשה לנו אלהים', כיון שלא שמע להן, עמדו עליו והרגוהו, הדא הוא דכתיב (ירמיה ב, לו) 'גם בכנפך נמצאו דם וגור', וזהו דמו של חור. לא במחתרת מצאתים כי על כל אלה' (שם), על אשר עשו 'אלה אלהיך ישראל' (ויקרא לב, ד). וז"ל הגמרא (סנהדרין ז, א), דאמר רבי תנחום בר חנילאי, לא נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל, שנאמר (שמות לב, ה) 'וירא אהרן ויבן מזבח לפניו', מה ראה, אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר, ראה חור שזוהב לפניו, אמר אי לא שמענא להו השתא, עבדו לי כדעבדו בחור, ומיכיים בי' אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא' (איכה ב, כ), ולא הויה להו תקנתא לעולם, מוטב דליעבדו לעגל, אפשר הויה להו תקנתא בתשובה. **כ.** כמו שכתוב (שמות לא, ב) 'ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה'. ופירש רש"י, קראתי בשם, לעשות מלאכתי. וז"ל

עצמו, לא היה לך להזכיר שם הבנים שלו. ואם הועילה תפילתי להצלת הבנים ולזכותם, עקר התפלה לא היתה אלא לאהרן, ובשבילו היו זוכים בניו אחריו, ואם הזכרת שם הבנים, מפל שפן היה לך להזכיר שמו של אהרן.

ואם תאמר, שהבנים שלא חטאו כלל, מן הדין הוא שיהיו עקר בפקודה, אבל אהרן שחטא, אף על פי שאין לטל

וזהו טעם מיתת שאול בשהגיעה המלכות לדוד, וכמו שפיתבנו לעיל בקמנד (אות א).

וזהו ענין המדרש הנ"ל, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, אם הבור שנואה, אי אפשר שיהיו מימיה חביבין. כלומר, אם יש לך עדין שנואה על אהרן, שלא הזכרת שמו מתחלת הספר ועד כאן, אם כן, מזה הטעם

זרע שמושון המבאר

עונשו שלא יזכו בניו למעלת הכהונה²².

אם נמחל חטא אהרן, גם הוא עצמו ראוי להיות נזכר והוסיף משה לטעון בטענת ממה נפשך, ואם הועילה תפילתי שהתפללתי עבור אהרן להצלת הבנים מגזירת המיתה, ולזכותם שיוכלו לקבל כהונה מחמת אביהם, ולכן הזכרת את שמותם של בני אהרן, הרי עקר התפלה שהתפללתי, לא היתה אלא לאהרן עצמו, שימחל לו חטא העגל²³, ובשבילו היו זוכים גם בניו אחריו להיות כהנים, ואם כן, אם הזכרת בתחילת ספר ויקרא, את שם הבנים של אהרן, ומוכח מכך שמחלת את חטאו של אהרן, מפל שפן שהיה לך להזכיר גם שמו של אהרן עצמו.

הצד שאהרן שחטא אינו ראוי להיות עיקר הכהונה

ואם תאמר, שהטעם שרק בני אהרן הוזכרו ולא אהרן עצמו אף שהתקבלה התפילה למחול לו, הוא לפי שהבנים שלא חטאו כלל במעשה העגל כמו שכל שבט לוי לא חטאו (יומא טו, ב), ולכן אחרי המחילה לאביהם אין בהם שמץ חטא ומן הדין הוא שיהיו עקר בפקודה, אבל אהרן שחטא, אף על פי שאין ראוי לטל

וזהו גם כן הטעם של מיתת שאול בשהגיעה המלכות לדוד, ולא נשאר בעולם בלא מלכות. וכמו שפיתבנו לעיל בקמנד (אות א) שזה טעם מיתתם של בני אהרן.

הרי התבאר, שעיקר הגזירה לא היתה לכלות את בני אהרן, אלא היתה שלא יזכו למעלת הכהונה, מחמת החטא של אביהם. והועילה תפילתו של משה, והתבטלה הגזירה מכל בני אהרן באותה שעה, ונשארו לחיות וגם זכו להיות כהנים [והטעם שמתו נדב ואביהוא היה מחמת חטא אחר].

אם לא נמחל חטא אהרן, גם בניו אינם ראויים לכהונה

וזהו ענין המדרש הנ"ל, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, אם הבור שנואה, אי אפשר שיהיו מימיה חביבין. כלומר, אם יש לך עדין שנואה על אהרן, בשביל שלא קידש את שמך במעשה העגל, כמו שמוכח ממה שלא הזכרת את שמו מתחלת הספר ועד כאן, אם כן, מזה הטעם עצמו, גם לא היה לך להזכיר את שם הבנים שלו, שהרי אם החטא של אהרן לא נמחל, ראוי שיהיה

ציונים ומקורות

עדיין בגדר 'שנאו' מחמת חטא העגל, היאך יתכן שבניו יזכו למעלת הכהונה, וכדוגמת התמיהה שהיאך יתכן שהבור שנואה ומימיה חביבין, ולא נקט המדרש המשל באופן ההפוך, מימיה חביבין והבור שנואה, לפי שאכן עיקר כוונת משה היתה לתמוה, שאם אהרן

ריקאנטי (דברים לא, יד) ובליקוט ראובני (פרשת וילך) שהעתיקו את דברי הוזהר. כג. וזה כוונת מה שדקדק וטען 'הבור שנואה ומימיה חביבין', ולא נקט המדרש המשל באופן ההפוך, מימיה חביבין והבור שנואה, לפי שאכן עיקר כוונת משה היתה לתמוה, שאם אהרן

מִמֶּנּוּ, מִכָּל מְקוֹם לֹא הָיָה הוּא הַעֲקָר
בְּכֹהֵנָה.
מִשׁוֹם הָכִי הוֹסִיף, אִם חֲלָקָתָּ כְּבוֹד
לְעֵצִים בְּשִׁבִיל בְּנֵיהֶם, כִּי הָיָה
לָךְ לְחַלֵּק כְּבוֹד לְאַהֲרֹן בְּשִׁבִיל בְּנָיו,
שְׁמָתוֹ עַל קִדְשַׁת שְׁמֶךָ. שְׁהָרִי גִדְבַּ

הַכֹּהֵנָה מִמֶּנּוּ, הוֹאִיל שְׁכַבְרָ זָכָה בָּהּ
בְּשִׁבִיל 'וְרֵאָד וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ' (שמות ד, יד),
מִכָּל מְקוֹם, אֵינּוּ מִן הָרְאוּי
לְעִשׂוֹתוֹ עֲקָר בְּכֹהֵנָה, כְּמוֹ שְׁמִצִּינוּ
בְּמִשָּׁה עֲצָמוּ, דָּאָף לְמֵאֵן דָּאָמַר
בְּזִבְחִים (קב, א) שְׁלֹא פָּסְקָה הַכֹּהֵנָה

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאָר

שכך גם בענין אהרן, מאחר שחטא שוב
אינו יכול להיות עיקר הכהונה והועברה
לבניו^א.

לקרב את אהרן בזכות בניו שקידשו שם שמים

מִשׁוֹם הָכִי הוֹסִיף מִשָּׁה, וְאָמַר לִפְנֵי
הַקִּבְיָה טַעֲנָה שְׁנִיָּה, וְהִיא, שְׁאֵם הַלְּקָתָּ
כְּבוֹד לְעֵצִים בְּשִׁבִיל הַזְכוּת שֶׁל בְּנֵיהֶם
שְׁמוֹקְטִירִים עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, כִּי הָיָה לָךְ
לְחַלֵּק כְּבוֹד לְאַהֲרֹן, וְלִיתֵן לוֹ אֶת עֵיקַר
הַכֹּהֵנָה בְּשִׁבִיל זְכוּתָם שֶׁל בְּנָיו שֶׁהִקְרִיבוּ
עֲצָמָם לִפְנֵיךְ וּמָתוֹ עַל קִדְשַׁת שְׁמֶךָ. שְׁהָרִי גִדְבַּ

הַכֹּהֵנָה מִמֶּנּוּ, הוֹאִיל שְׁכַבְרָ זָכָה בָּהּ^ב,
בְּשִׁבִיל מַה שְׁנֵאֵמַר עֲלָיו (שמות ד, יד) 'וְרֵאָד
וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ'^ג - שְׁלֹא רַק שְׁלֹא נִתְקַנָּה
בְּמִשָּׁה כְּשֶׁעָלָה לְגִדּוּלָה, אֲלֵא גַם שִׂמַּח
בְּלִבּוֹ עַל גִּדּוּלְתוֹ (שמו"ר ג, יז)^ד, מִכָּל מְקוֹם,
כִּיּוֹן שְׁחֲטָא, אֵינּוּ מִן הָרְאוּי לְעִשׂוֹתוֹ עֲקָר
בְּכֹהֵנָה. וְכְּמוֹ שְׁמִצִּינוּ בְּמִשָּׁה עֲצָמוּ, דָּאָף
לְמֵאֵן דָּאָמַר בְּגִמְרָא בְּזִבְחִים (קב, א) שְׁלֹא
פָּסְקָה הַכֹּהֵנָה מִמֶּנּוּ, אֲלֵא רַק מִזְרַעוֹ
בְּלִבְדוּ^ה, מִכָּל מְקוֹם לֹא הָיָה הוּא הַעֲקָר
בְּכֹהֵנָה, אֲלֵא אַהֲרֹן^ו, לִפְנֵי שְׁמִשָּׁה נִעֲנַשׁ
וְהוֹעֲבֵרָה עֵיקַר הַכֹּהֵנָה לְאַהֲרֹן, וְתֵאֵמַר

ציונים ומקורות

כהן והוא לוי, עכשיו הוא כהן ואתה לוי. וחכמים
אומרים, לא נתכהן משה אלא שבעת ימי המלואים
בלבד. ויש אומרים, לא פסקה כהונה אלא מזרעו של
משה, שנאמר (דה"א כג, יד) 'ומשה איש האלהים בניו
יקראו על שבת הלוי', ואומר (תהלים צט, ו) 'משה
ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו'.
כט. וכמו שנראה מפורש בתורה שכל ענייני הכהונה
נמסרו לאהרן ובניו. וראה קרן אורה (זבחים קא, ב),
שהוכיח מהמדרש (במד"ר יח, ח), שאף על פי שהיה
למשה רבינו קדושת כהונה גדולה, עם כל זה לא
נשתמש בה, והניחה לאהרן על פי הדיבור.
ף. על מה שסירב ללכת בשליחותו של הקב"ה,
כשביקש ממנו ללכת לגאול את ישראל ממצרים.
וכמבואר לעיל (אות א). פא. פירוש, עדיין היה
מקום לומר, שאף על פי שנמחל חטאו של אהרן,
מכל מקום די שתועיל המחילה, לענין שישארו הוא
ובניו בכהונתם, אבל לא שתהיה עיקר הכהונה שייכת
לאהרן, כיון שהוא בעצמו חטא, ולכן היה ראוי,
שעיקר הכהונה תהיה שייכת רק לבני אהרן, ולא
לאהרן עצמו, ולכן הוזכרו בתחילת הספר רק בני
אהרן ולא אהרן עצמו. על כך הוסיף משה וכו',
כמבואר בהמשך הדרוש.

כה. כפי שביאר רבינו לעיל (אות א), מכיון שעלה
שוב לא ירד, עיי"ש. כו. לשון הפסוק, ויחמר
אף ה' במשנה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי
דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראָד
ושמח בלבבו'. כז. לשון המדרש, אמרו רבותינו
ז"ל 'הלא אהרן אחיך הלוי, וכי מאחר שאמר אחיך
איני יודע שהוא לוי, אלא אמר לו ראוי היית להיות
כהן והוא לוי, ולפי שאתה מסרב על דברי תהיה אתה
לוי והוא כהן. ידעתי כי דבר ידבר הוא', לפי שאמרת
'לא איש דברים אנכי לכך ידבר הוא'. ומה
שאתה סבור שהוא מיצר לא כן, אלא שמח שנאמר
'וראך ושמח בלבבו'. אמר רבי שמעון בן רבי יוסי
הלב ששמח בגדולת אחיו ילבש אורים ותומים
שנאמר (שמות כח, ל) 'והיו על לב אהרן'.
כח. לשון הגמרא, אמר רב, משה רבינו כהן גדול,
והולך בקדשי שמים היה, שנאמר (ויקרא ת, כט)
'מאיל המלואים למשה היה למנה'. מיתבי וכו',
כתנאי, ויחמר אף ה' במשנה' (שמות ד, יד), רבי יהושע
בן קרח אומר, כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם,
וזה לא נאמר בו רושם. רבי שמעון בן יוחי אומר,
אף זה נאמר בו רושם, שנאמר (שם) 'הלא אהרן אחיך
הלוי', והלא כהן הוא, הכי קאמר, אני אמרת, אתה

מִשֶּׁה, וְיִוְתֵר מִמֶּנּוּ, שְׁגֵרָם תִּקְלָה לְיִשְׂרָאֵל, מִשֶּׁה הָיָה יָכוֹל לְמַעַן, שְׁתַּחֲזֹר הַכֹּהֵנָה לְזִרְעוֹ, הַזֹּאִיל שְׁמַתְחֵלָה לֹא נִתְּנָה לְאַהֲרֹן וּלְזִרְעוֹ אֶלָּא בְּשִׁבִיל הַטָּאָו שֶׁל מִשֶּׁה, וְאַף עַל פִּי כֵּן מִשֶּׁה, אֲדַרְבָּא, הַלְיִין טוֹב בְּשִׁבִיל אַהֲרֹן וּבְשִׁבִיל בְּנָיו.

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאָר

בשבילך אני מקרבו, ולא אמר שאכן הוא מקרב את אהרן בזכות בניו, וכפי בקשת וטענת משה, היינו לפי שְׁבִיבֵי אֶתָּה שְׁגָם אַהֲרֹן הַטָּאָו כְּמוֹ מִשֶּׁה, וְיִוְתֵר מִמֶּנּוּ, שְׁגֵרָם תִּקְלָה לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲטָא הֶעֱגַל¹⁵, מִשֶּׁה הָיָה יָכוֹל לְמַעַן, שְׁתַּחֲזֹר הַכֹּהֵנָה לְזִרְעוֹ, הַזֹּאִיל שְׁמַתְחֵלָה לֹא נִתְּנָה הַכַּהֲנָה לְאַהֲרֹן וּלְזִרְעוֹ, אֶלָּא בְּשִׁבִיל הַטָּאָו שֶׁל מִשֶּׁה שֶׁלֹּא חִפֵּץ לְגַאֲוֵל אֶת יִשְׂרָאֵל (זבחים קב, א), וְאַף עַל פִּי כֵּן מִשֶּׁה, אֲדַרְבָּא, לֹא בִיקֵשׁ שְׁתַּחֲזֹר הַכַּהֲנָה לְזִרְעוֹ, אֶלָּא הַלְיִין טוֹב בְּשִׁבִיל אַהֲרֹן וּבְשִׁבִיל בְּנָיו, וּבִיקֵשׁ שְׁתַּשָּׂאֵר הַכַּהֲנָה אַצְלָם.

וְאִכִּיהוּא מֵתוּ עַל קִדְשֵׁי הַשֵּׁם, כְּדִי שְׁיִתְקַדֵּשׁ הַבַּיִת בְּמִידְעֵיו שֶׁל מְקוֹם (ויק"ר יב, ב; זבחים קטו, ב), כְּדִכְתִּיב (ויקרא י, ג) 'בְּקִרְבִי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָּל הָעָם אֶכְבֹּד'. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַשִּׁיב לֹ, בְּשִׁבִילְךָ אֲנִי מְקַרְבוֹ. לְפִי שְׁבִיבֵי אֶתָּה שְׁגָם אַהֲרֹן הַטָּאָו כְּמוֹ

וְאִכִּיהוּא בְּנֵי אַהֲרֹן, מֵתוּ עַל קִדְשֵׁי הַשֵּׁם, בְּיוֹם הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן¹⁶, כְּדִי שְׁיִתְקַדֵּשׁ הַבַּיִת בְּמִידְעֵיו שֶׁל מְקוֹם - שְׁעַל יְדֵי שִׁימוּתוֹ מִיּוֹדְעֵיו וּמְכֻבְדֵיו שֶׁל הַקִּב"ה בְּיוֹם חֲנוּכַת הַמִּשְׁכָּן, יִהְיֶה הַבַּיִת קָדוֹשׁ וּמְכֻבָּד בְּעֵינֵי כָּל הָעָם, וְיִדְעוּ כִּי הַקִּב"ה שׁוֹכֵן בּוֹ¹⁷, כְּדִכְתִּיב (ויקרא י, ג) 'בְּקִרְבִי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָּל הָעָם אֶכְבֹּד'¹⁸ (ויק"ר יב, ב; זבחים קטו, ב)¹⁹, וּבְזִכְרוֹתָם הָיָה לָךְ לְקַרֵּב גַּם אֶת אַהֲרֹן אֲבִיהֶם, וּשְׁיִהִיָּה הוּא עֵיקַר הַכַּהֲנָה אֶף עַל פִּי שְׁחַטָּא כַּעֲגַל²⁰.

הואיל ומשה מחל לאהרן, מחל לו גם הקב"ה

וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַשִּׁיב לֹ לְמַשֶּׁה, בְּשִׁבִילְךָ אֲנִי מְקַרְבוֹ. וְמָה שֶׁהוּצַרְךָ לֹמַר

צִיּוֹנִים וּמְקוֹדוֹת

שְׁבִיבֵי יְדוּעֵי מְקוֹם הֵן, שְׁתַּק וְקַבֵּל שְׂכָר, שְׁנֹאמַר יְדוּעֵי אַהֲרֹן²¹. 15. וְזֶה מִיּוֹשֵׁב לְמָה הוּצַרְךָ מִשֶּׁה לְשֵׁנֵי טַעֲנוֹת, שֶׁהִטְעֵנָה הַשְּׁנִיָּה הִיא מִמָּה נִפְשָׁךְ, אִם חֲטָא נִמְחַל וְרֹאיוּיִם הַבְּנִיִם לִהְיוֹת כַּהֲנִים, שׁוֹב רֹאוּי שְׁאִבְיָהֶם הִיָּה הַעֵיקַר, שֶׁהִי אֲבֹכּוֹת מִתְּכַבְּדִים מַחֲמַת הַבְּנִיִם, וְאַף אִם מַצַּד עֲצָמוּ אֵינּוּ רֹאוּי לִהְיוֹת עֵיקַר, מְכַל מְקוֹם מַחֲמַת הַמְּסִירוֹת נִפְשׁ שְׁלָהֶם רֹאוּי לֹ לְהַתְּכַבֵּד וּלְהִיּוֹת עֵיקַר, וְכֹמוּ הַמְּשַׁל מֵהַעֲצִים שְׁטַעֲנָן מִשֶּׁה. 16. כְּלוֹמַר, אֶף עַל פִּי שְׁמַצַּד אַחַד הִיָּה רֹאוּי שְׁאֵהֲרֹן יִזְכֶּה לִהְיוֹת עֵיקַר הַכַּהֲנָה, בְּזִכּוֹת בְּנָיו שְׁקִידְשׁוּ אֶת הַשֵּׁם וְכִנְלִי, מְכַל מְקוֹם מַצַּד אַחַר, הָרִי הִיָּה רֹאוּי שְׁעַכְשֵׁיו שְׁגָם אַהֲרֹן חֲטָא כְּמוֹ מִשֶּׁה, תַּחֲזֹר הַכַּהֲנָה לְמַשֶּׁה וְכַפִּי שְׁהִיָּה רֹאוּי לִהְיוֹת בְּתַחֲלִילָה. וְהַטַּעַם שֶׁנִּשְׁאָרָה הַכַּהֲנָה אַצְלָ אַהֲרֹן, רַק מִשׁוֹם שְׁמַשֶּׁה וְיִתֵּר לְאַהֲרֹן, וְלִכְּן אִמַּר לֹ הַקִּב"ה לְמַשֶּׁה, בְּשִׁבִילְךָ אֲנִי מְקַרֵּב אוֹתוֹ. 17. כְּלוֹמַר, שֶׁחֲטָא שֶׁל אַהֲרֹן הִיָּה יוֹתֵר חַמּוּר, לְפִי שֶׁחֲטָא אֶת יִשְׂרָאֵל, מָה שְׁאִין כֵּן חֲטָא שֶׁל מִשֶּׁה רִבִּינוּ, שְׁאֶף שֶׁלֹּא הִיָּה חִפֵּץ לִהְיוֹת הַגּוֹאֵל, מְכַל מְקוֹם הָרִי לֹא חֲטָא אֶת יִשְׂרָאֵל.

18. וְכַמְבֹּאֵר לְהֵלֵךְ בְּפִרְשֵׁי שְׁמִינִי (ויקרא פ"ט). 19. ע"פ רמב"ן עה"ת שם. 20. לשון הפסוק, 'וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ה' לְאָמַר בְּקִרְבִי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָּל הָעָם אֶכְבֹּד וַיִּדַּם אַהֲרֹן'. 21. לשון המדרש, אמר רבי שמואל בר נחמן, זה הרבור נאמר למשה בסני, ולא נודע לו, עד שבא מעשה לידו, אמר משה לאהרן, אחי, בסני נאמר לי, שאני עתיד לקדש את הבית הזה, ובאדם גדול אני מקדשו, והיית' סבור שמה או בי או בך הבית הזה מתקדש, ועכשיו שני בניך גדולים ממני וממך, כיון ששמע אהרן שבניו יראי שמים הן, שתק, וקבל שכר על שתיקתו, ומנין ששתק, שנאמר (ויקרא י, ג) 'וידם אהרן, ומנין שקיבל שכר על שתיקתו, שזכה ונתייחד אליו הדיבור, שנאמר (שם י, ח) 'וידבר ה' אל אהרן'. וזה לשון הגמרא, דכתיב (שמות כט, מג) 'ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי', אל תקרי 'בכבודי' אלא 'במכובדי', דבר זה אמר הקדוש ברוך הוא למשה, ולא ידעו עד שמתו בני אהרן, כיון שמתו בני אהרן, אמר לו, אהרן אחי, לא מתו בניך אלא להקדיש שמו של הקדוש ברוך הוא, כיון שידע אהרן

וּבְשָׂרָאָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמוֹשָׁה, שֶׁהוּא בֶּשֶׁר וְדָם, מֵחַל הַגְּדֻלָּה לְאֶחָיו וּלְזֵרָעוֹ, אָמַר, בְּשִׁבְלֶךָ אֲנִי מִקְרֵב אוֹתוֹ, כְּלוּמַר, הֲרִינִי מֵחַל לֹא גַם אֲנִי, בְּמִכְּל שִׁפְן שְׂאֵנִי בַעַל

הַרְחָמִים, וּבְשִׁבִיל הַטַּעַם שֶׁל חֶלְקֶת כְּבוֹד, אֲנִי עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עֶקֶר, שֶׁהִי זְכוּת נְדָב וְאִבִּיהוּא מִן הָרְאוּי שִׁיְהִי מוֹעִיל יוֹתֵר לְאָב, מִלְּאֲלָעֶזֶר וְאִיתָמָר שֶׁהֵם אֲחֵיהֶם.

זֶרַע שְׁמוֹשׁוֹן הַמִּבְאָר

וּבְשָׂרָאָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמוֹשָׁה, שֶׁהוּא בֶּשֶׁר וְדָם שֶׁדָּרְכוּ לִקְנָאוֹת בְּאֲחֵרִים, בְּכָל זֹאת, מֵחַל אֵת הַגְּדֻלָּה לְאֶחָיו וּלְזֵרָעוֹ, לִכֵּן קִיבַל אֵת תְּחִילַת דְּבָרָיו שֶׁבִיקֵשׁ שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַבּוֹר שְׁנָאוּי, וְאָמַר לְמִשָּׁה, בְּשִׁבְלֶךָ - בְּשִׁבִיל שֶׁאַתָּה מֵחַל לְאֶהְרֹן, אֲנִי מִקְרֵב אוֹתוֹ, כְּלוּמַר, הֲרִינִי מֵחַל לֹא גַם אֲנִי, בְּמִכְּל שִׁפְן שֶׁהִי אֲנִי בַעַל הַרְחָמִים.^ט

הַחֶלְקֶת כְּבוֹד לְעֵצִים בְּשִׁבִיל בְּנֵיהֶם וּמַחֲמַת כֵּן רְאוּי אֶהְרֵן לְהִיּוֹת אֶף עֶיקֶר בְּכַהֲנָה, אֲכַן אֲנִי עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עֶקֶר לְכַהֲנָה מַחֲמַת זְכוּת בְּנָיו, שֶׁהִרִי הַזְּכוּת שֶׁל נְדָב וְאִבִּיהוּא שֶׁקִּידְשׁוּ אֵת הַשֵּׁם, מִן הָרְאוּי שִׁיְהִי מוֹעִיל יוֹתֵר לְאָב, מִלְּאֲלָעֶזֶר וְאִיתָמָר, שֶׁהֵם רַק אֲחֵיהֶם שֶׁל נְדָב וְאִבִּיהוּא, וְנִעֲשֶׂה אֶהְרֹן הַעֶיקֶר בְּכַהֲנָה יוֹתֵר מֵאֲלָעֶזֶר וְאִיתָמָר בְּנָיו.^מ

וּבְשִׁבְלֶךָ^ט הַטַּעַם הַשְּׂנִי שֶׁל מַה שֶׁטַּעַנְתָּ

צִוּוּנִים וּמִקְרֹדוֹת

א. וכך השיב הקב"ה על טענה ראשונה של משה, שאכן מעתה לא יהיה אהרן שנאווי. ומה שהשיב לו בשבילך אני מקרבו, ולא אמר לו בשביל בניו אני מקרבו, משום שרצה לומר לו שמה שהוא [משה] מחל לאהרן על הכהונה ויותר שלא תחזור אליו, דבר זה גרם לו [להקב"ה] שאף הוא ימחול לו. וכרעיון הזה מצינו במדרש תנחומא (פרשת ויצא ח), זה לשון המדרש, וכן אתה מוצא בלאה אחר שילדה ששה בנים, והיתה רואה בנבואה ש"ב שבטים עתידין לעמוד מיעקב, וכבר ילדה ששה ונתעברה מן השביעי, ומן שתי שפחות שנים שנים הרי עשרה, עמדה לאה והיתה מתרעמת לפני הקדוש ברוך הוא, ואמרה ריבונו של עולם, י"ב שבטים עתידין לעמוד מיעקב, הרי כבר בידי ששה ומעוברת משביעי, וביד השפחות שנים שנים הרי עשרה, אם זה זכר לא תהא רחל אחותי כאחת מן השפחות. מיד שמע הקב"ה תפלתה ונהפך העובר שבמעיה לנקבה, שנאמר (בראשית ל, כא) 'ואחר ילדה בת ותקרא שמה דינה', ואחרת אין כתיב כאן אלא ואחר, ולמה קראה לאה דינה לפי שעמדה לאה הצדקת בדין לפני הקדוש ברוך הוא, אמר לה הקב"ה, את רחמנית, ואף אני מרחם עליה, מיד 'ויזכור אלהים את רחל' (שם פסוק כב). וכן הביא רבינו בפרשת כי תצא (אות ד) לענין הרחמים שמתעוררים על ידי קיום מצות שילוח הקן. ב. ומתורץ מפני מה הוצרך הקב"ה לומר למשה תשובה שניה. שמחמת התשובה הראשונה, בשבילך אני מקרבו, והיינו שמוחל לו, היה די שאהרן ובניו ישארו בכהונתם, אבל לא שיהיה הוא

עיקר הכהונה. ולכן אמר לו הקב"ה גם תשובה שניה, ולא עוד, אלא שאני עושה אותו עיקר ובניו טפלים, כלומר, מחמת טענתך שחלקת כבוד לעצים בשביל בניהם, אני עושה את אהרן עיקר ובניו טפלים. **מא. תמצית הדרוש:** א. תפילתו של משה, הועילה בשעתה לבטל המיתה מכל בני אהרן. ומה שמתו נדב ואביהוא, היה רק מחמת חטאם ביום חנוכת המשכן. ב. בשביל חטאו של אהרן, שלא קידש וגידל שמו של הקב"ה במעשה העגל, נגזר עליו שבניו לא יעלו לגדולה. ומה שנגזר עליהם למות, היה רק לטובתם, כדי שלא יראו במעלת אחרים שעולים לגדולה הראויה להם. תפילתו של משה הועילה שנשארו בכהונתם, וממילא לא היו צריכים למות. ג. טענה ראשונה שאמר משה לפני הקב"ה, 'הבבור שנואה ומימיה חביבין', כלומר, אם לא הועילה תפילתי על אהרן ולא מחלת לו, ולכן לא הוזכר, היאך אתה מקרב את בניו ומזכירם. ד. טענה שניה שאמר משה, אם מחלת לאהרן בזכות תפילתי, ולכן הוזכר את בניו, היה לך להזכיר גם אותם. וכדי שלא תאמר, שאף שנמחל חטאו של אהרן, מכל מקום אינו ראוי להיות עיקר הכהונה, לכך הוסיף משה ואמר, שכשם שפסל את העצים לכבודם משום פירותיהם, כך יש לקרב גם את אהרן בזכות בניו שקידשו את השם ביום הקמת המשכן, ומחמתם ראוי הוא להיות אף עיקר שבכהונה. ה. כיון שמושה מחל לאהרן על חונותו אף שהיתה ראויה לחזור אליו שהרי גם אהרן חטא, משום כן נתקבלה טענתו הראשונה ומחל הקב"ה לאהרן. ובעבור טענת משה, שיש לקרב העצים משום פירותיהם, נתקבלה טענתו השניה וקבע הקב"ה, שיהא אהרן עיקר הכהונה, בזכות בניו שקידשו את השם.